

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКАTHE MODERN STATUS OF NORMATIVELY-LEGAL SUPPLY
OF ASSESSMENT OF CREDITORS OF THE LOAN

У статті розглянуто сучасний стан нормативно-правового забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника. Систематизовано основні переваги і недоліки сучасних методик визначення рівня кредитоспроможності позичальника – юридичної особи. Визначено основні проблеми щодо оцінювання кредитних можливостей позичальників у вітчизняній банківській практиці згідно з вимогами, розробленими НБУ. Проведено аналіз якості кредитного портфеля вітчизняних банків. Досліджено зміни, які відбулися у вітчизняному законодавстві за часів незалежності України в процесі створення нормативно-правової бази щодо оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи. Визначено основні чинники гальмування кредитної активності комерційних банків. Сформуовано основні вимоги до вдосконалення нормативно-правового забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника. Це врахування вітчизняних традицій банківництва за імплементації міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство та прийняття окремого закону, який би захищав інтереси кредиторів.

Ключові слова: кредитоспроможність; кредитний ризик; позичальник; нормативно-правове забезпечення; банківська установа.

В статті рассмотрено современное состояние нормативно-правового обе-

спечения оценки кредитоспособности заемщика. Систематизированы основные преимущества и недостатки современных методик определения уровня кредитоспособности заемщика – юридического лица. Определены основные проблемы по оценке кредитных возможностей заемщиков в отечественной банковской практике в соответствии с требованиями, разработанными НБУ. Проведен анализ качества кредитного портфеля отечественных банков. Исследованы изменения, которые произошли в отечественном законодательстве за время независимости Украины в процессе создания нормативно-правовой базы по оценке кредитоспособности заемщика – юридического лица. Определены основные факторы уменьшения кредитной активности коммерческих банков. Сформулированы основные требования к совершенствованию нормативно-правового обеспечения оценки кредитоспособности заемщика. Это учет отечественных традиций банковского дела по имплементации международных стандартов в отечественное законодательство и принятие отдельного закона, который бы защищал интересы кредиторов.

Ключевые слова: кредитоспособность; кредитный риск; заемщик; нормативно-правовое обеспечение; банковское учреждение.

УДК 330.338

Штефан Л.Б.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницький навчально-науковий
інститут економіки
Тернопільського національного
економічного університету

The article examines the current state of normative legal support for assessing the borrower's creditworthiness. A critical analysis of the latest regulatory documents of the National Bank of Ukraine, which regulate the procedure for determining the creditworthiness of a borrower, a legal entity, indicates that they implement quite different approaches and principles, but generally agree with the best international practice in assessing credit risk, but for our financial and credit the market of such too high requirements to borrowers – legal entities in general can lead to their loss. The systematization of the main advantages and disadvantages of modern methods of determining the level of creditworthiness of a borrower – a legal entity shows that the problem is mainly based on specific shortcomings of the domestic regulatory framework, which is not too adapted to our realities. Based on the analysis of the implementation of the Basel Recommendations on the assessment of creditworthiness and credit risks to domestic banking practices, the conclusion was made that the economic conditions for their full realization in Ukraine have not developed. This concerns relatively frequent changes introduced into the legislative acts on banking activities, the contradiction of certain norms of legislation, the orientation of regulations on the requirements of the National Bank of Ukraine, without taking into account the specifics of the domestic banking system. Implementation of the system of credit rating of a borrower – a legal entity based on external ratings – proposed by the National Bank of Ukraine is possible at the present stage only for large system-building banks. It is substantiated that the current system of normative legal acts of the National Bank of Ukraine concerning the assessment of the credit risks of a borrower – a legal entity leads to a significant increase in banks' expenses on reserves and additional capitalization. The reasons for the imperfection of functioning of the national level of normative-legal support are singled out. The basic requirements for improving the legal and regulatory framework for assessing the borrower's creditworthiness have been formed.

Key words: creditworthiness; credit risk; borrower; regulatory support; banking institution.

Постановка проблеми. Активізація банківського кредитування залишається нині одним із найважливіших завдань із відновлення економічного зростання та подолання економічної кризи. Всі проблеми, які у нас є, виникли не із настанням кризи, вони нагромаджувалися досить довго. За останні 10 років з банківської системи було виведено 107 банківських установ (було у 2008 р. 184 банки, стало в 2018 р. – 77) [1]. Це відбулося головним чином через суттєве погіршення якості кредитних портфелів банків, зростання рівня ризиків і, як наслідок, значний обсяг проблемних кредитів. При цьому депозитні корпорації під час надання кредитів переоцінювали фінансову

спроможність своїх позичальників, тому подавали не завжди правдиву інформацію про проблемні активи, не формували у повному обсязі резерви для покриття збитків від неякісних кредитних операцій, що в кінцевому підсумку і вплинуло на їхні фінансові результати.

У комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року [2] значну увагу приділено удосконаленню нормативно-правового забезпечення діяльності банків, яка повинна максимально наближатися до міжнародних стандартів фінансової звітності [3]. Всі ці передумови зумовили необхідність проведення ґрунтовних досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблем оцінювання кредитоспроможності позичальника присвячено праці таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як: Р.А. Слав'юк, О.А. Криклій, Л.О. Примостка, В.Л. Кльоба, Т.С. Смовженко, О.О. Терещенко, О.В. Васюренко, Е. Брігхем, К. Бюлер, Е. Альтман та інші. Проте протягом останніх років у вітчизняному законодавстві відбувалися неодноразові зміни у формуванні механізму оцінювання кредитоспроможності позичальників, які спричинили потребу подальших досліджень в цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану нормативно-правового забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника та розроблення напрямів їх удосконалення на вітчизняному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним із найголовніших завдань як Уряду України, так і НБУ є активізація кредитування реального сектору економіки як необхідна умова відновлення економічного зростання. Проте при цьому необ-

хідно наголосити, що крім кількісного збільшення обсягів кредитування, необхідно підвищувати і якість таких кредитів. Якщо подивитися на структуру кредитного портфеля вітчизняних комерційних банків, то ми бачимо, що вона орієнтована на сфери зі швидким оборотом капіталу, а не на ті галузі, які можуть стати основою створення доданої вартості та стимулювати розвиток економіки України на довготривалій основі (рис. 1).

Як видно з рис. 1, найбільша частка в кредитному портфелі належить кредитам оптової та роздрібною торгівлі, котрі на рівні з операціями з нерухомим майном можна прирівняти до торгівлі (адже купують у нас переважно імпорту продукцію), вони становлять 42,2%, що аж ніяк не може сприяти створенню довгострокової бази для стійкого економічного зростання. На другому місці за спрямуванням кредитних коштів банків знаходиться переробна промисловість (24,5%), на третьому – сільське, лісове та рибне господарство (8,3%), а на всі інші галузі виробництва припадає відносно невеликий внесок у створення національного продукту країни.

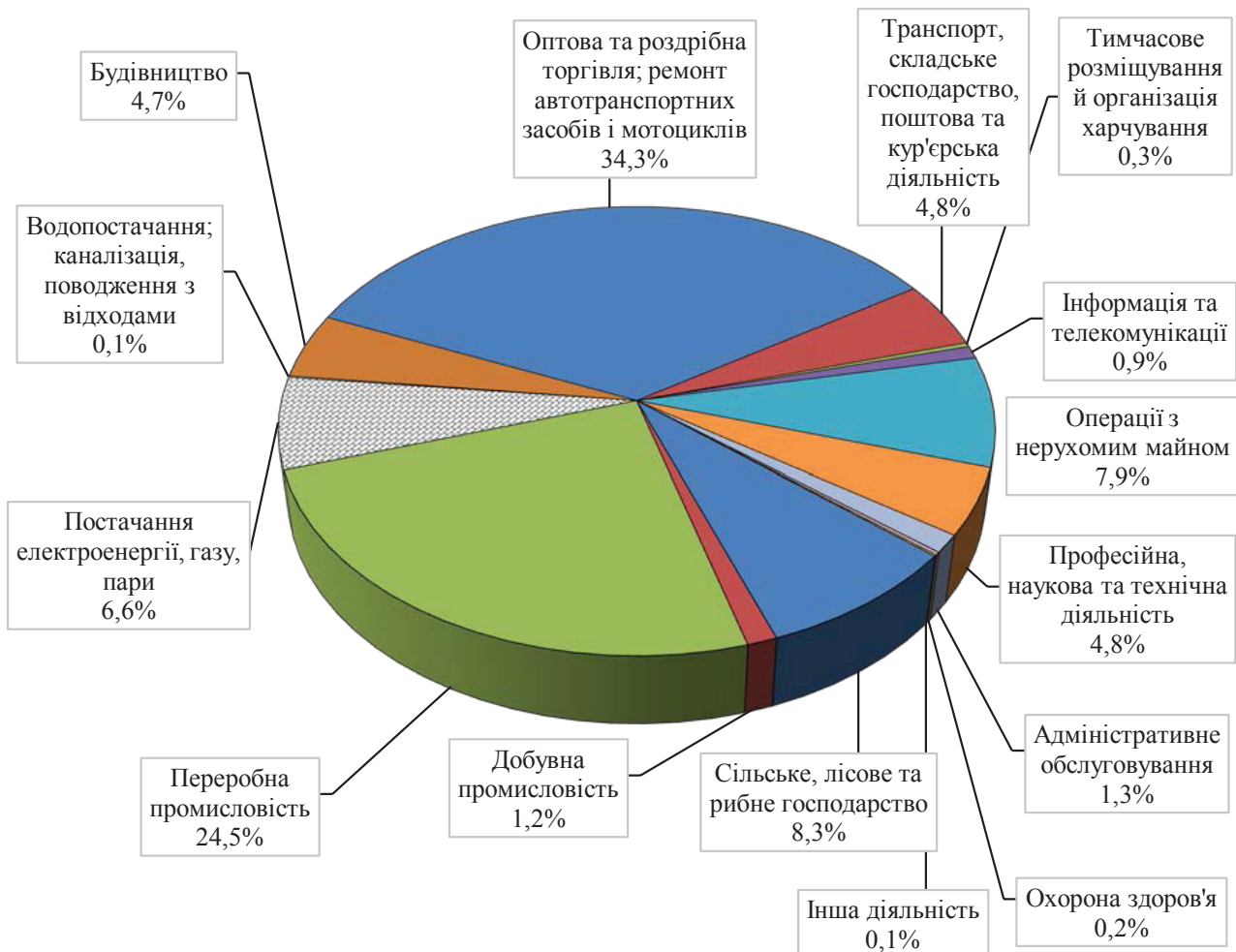

Рис. 1. Структура кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності станом на 31.03.2019 р.

Джерело: складено за даними [4]

Аналізуючи структуру кредитного портфеля за видами позичальників (табл. 1), ми бачимо, що за останні 6 років банки надають переважно кредити юридичним особам, що становить понад 82% від загальної суми їхніх кредитних портфелів. Невеликий обсяг кредитування фізичних осіб (16-17%) можна пояснити зменшенням доходів населення внаслідок девальвації гривні та складною демографічною ситуацією в країні.

Внаслідок виведення з ринку великої кількості банків, особливо тих, у яких частка кредитів суб'єктам господарювання перевищувала 50% активів, вона скоротилася більш ніж у чотири рази, а разом із цим зменшився й обсяг кредитування реального сектору економіки.

Аналізуючи якість кредитного портфеля банків з погляду захищеності від можливих втрат, спостерігаємо досить непривабливу картину (рис. 2): частка непрацюючих кредитів постійно зростає: з 16,2% у 2013 р. до 54,4% у 2018 р. Крім того, частка сформованих резервів також постійно зростає, навіть попри те, що банки постійно приховують цю інформацію.

Аналіз якості кредитного портфеля вітчизняних банків показав, що впродовж 2008-2018 рр. обсяг наданих кредитів збільшився всього лише на 47%, а частка непрацюючих кредитів при цьому зросла в рази (майже в 14 разів), що потягнуло за собою і збільшення (майже в 9 разів) обсягу резервів за кредитними операціями (табл. 2).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України в 2013–2018 рр. (млн грн.)

Показники	на 01.01. 2014 р.	на 01.01. 2015 р.	на 01.01. 2016 р.	на 01.01. 2017 р.	на 01.01. 2018 р.	на 01.01. 2019 р.
1. Кількість діючих банків	180	163	117	96	82	77
2. Активи банків	1278095	1316852	1254385	1256299	1336358	1360764
3. Загальні активи (не скориговані на резерви)	1408688	1520817	1571411	1737272	1848333	1911093
4. Кредити надані:	911402	1006358	1009768	1005923	1042798	1118618
з них	698777	802582	830632	847092	870302	919054
– кредити суб'єктам господарювання						
– питома вага кредитів суб'єктам господарювання (%)	76,7	79,8	82,3	84,2	83,5	82,3
– кредити фізичним особам	167773	179040	175711	157385	170938	196634
– питома вага кредитів фізичним особам (%)	18,4	17,8	17,4	15,6	16,4	17,6
Резерви за активними операціями банків	131252	204931	321303	484383	516985	555871

Джерело: розраховано та складено за даними [4]

Рис. 2. Динаміка частки непрацюючих кредитів та частки резервів за кредитними операціями в кредитному портфелі банків з 2008-2018 рр.

Джерело: складено за даними [4]

Таблиця 2

Якість кредитного портфеля комерційних банків України

	Роки										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Валові кредити, млн. грн.	788556	770349	788564	857306	852568	941631	1075438	1046304	1046576	1085303	1159284
в т.ч. міжбанківські кредити	34438	30939	38084	43909	26131	20121	12749	13970	12585	18254	19070
– резиденти	29708	20580	26477	40343	23854	18771	12310	7503	5176	5850	10435
– нерезиденти	4730	10359	11607	3566	2277	1350	439	6467	7408	12403	8635
кредити, крім міжбанківських	754118	739411	750480	813397	826437	921509	1062690	1032335	1033991	1067049	1140214
– сектор загального державного управління	12	5 756	8 817	8 532	5 803	5 907	4 926	3 364	1 430	1 522	2 875
– інші фінансові корпорації	9 788	14 014	13 430	16 441	16 229	19 317	25 576	15 565	11 583	10 936	9 222
– нефінансові корпорації	443 665	462 215	500 961	575 545	605 425	691 903	778 841	787 795	822 114	829 932	859 740
– інші сектори-резиденти	280 556	241 311	209 614	201 291	187 685	193 654	211 325	174 904	163 555	174 267	201 293
– нерезиденти	20 097	16 115	17 658	11 588	11 295	10 728	42 022	50 707	35 309	50 392	67 084
Непрацюючі кредити, млн. грн.	30626	105521	120386	126301	169287	152986	249525	363718	400993	594999	630767
Резерви за кредитними операціями, млн. грн.	44502	96645	110625	116431	133048	123023	191115	305888	469550	507043	569688
Частка непрацюючих кредитів, %	3,9	13,7	15,3	14,7	19,9	16,2	23,2	34,8	38,3	54,8	54,4
Частка резервів за кредитними операціями, %	5,6	12,5	14,0	13,6	15,6	13,1	17,8	29,2	44,9	46,7	49,1

Джерело: розраховано та складено за даними [4]

Причому лише за останні два роки (2017-2018 рр.) частка непрацюючих кредитів суттєво збільшилася (до 55%), а резерви за кредитними операціями становили 50% кредитного портфеля.

Ми вважаємо, що така ситуація була пов'язана виключно зі змінами в банківському законодавстві, зокрема введенням в дію нового Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351 [5]. Водночас починаючи з 2000 р. цей документ НБУ постійно змінював його або намагався адаптувати його до специфіки вітчизняної банківської системи, яка так чи інакше знаходилась у перманентній кризі.

Як відомо, до 2013 р. діяло «Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» від 06.07.2000 р. № 279, згідно з яким банки визначали коефіцієнт резервування залежно від категорії кредитної операції (стандартна, під контролем, субстандартна, сумнівна, безнадійна) [6].

Проте це Положення містило суттєві недоліки стосовно оцінювання юридичних осіб, а саме: відсутність диференціації підприємств на великі, середні і малі; банки самі встановлювали вагомості кожного показника, нормативне значення, не було враховано галузеві особливості позичальників, дозволялось враховувати суб'єктивні фактори (але не більше 30% від загальної суми балів оцінки фінансового стану позичальника) в залежності від видів економічної діяльності. Тому в цьому Положенні визначальними факторами виступали результати кількісного оцінювання. При цьому були такі ситуації, коли позичальника з низьким рівнем фінансової стійкості вважали кредитоспроможним, тому що у нього була відсутня прострочена заборгованість перед банком.

Для того щоб усунути відповідні недоліки, було прийняте нове «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» від 25.01.2012 р. № 23 [7], воно вступало в дію з 01.01.2013 р. та враховувало основні вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності та рекомендації Базельського комітету з банківського нагляду, а також було зорієнтоване на захист інтересів усіх суб'єктів кредитного договору.

У цьому положенні вже було враховано і розміри підприємства, і диференціація позичальників за видами економічної діяльності, і визначався клас боржника за рівнем інтегрального показника фінансового стану залежно від виду економічної діяльності та специфіки фінансових показників, і було наведено 18 моделей розрахунку інтегрального показника для двох груп підприємств: для суб'єктів малого бізнесу та для великих і середніх

підприємств. Врахування всіх цих факторів забезпечувало точніші результати оцінювання кредитоспроможності позичальників-юридичних осіб. Крім того, було запропоновано десять фінансових показників, за якими рекомендовано оцінювати фінансовий стан позичальника, головними з них були коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт рентабельності активів, їх вплив складав приблизно 50-70% [8, с. 5].

Проте серед науковців і практиків викликає певні дискусії щодо формування переліку фінансових коефіцієнтів та параметрів вагомості в моделях на основі значних масивів даних фінансової звітності підприємств, тому що такі коефіцієнти можуть показувати занадто усереднені дані, які не завжди вірно покажуть реальний фінансовий стан підприємства [9, с. 124].

За участю експертів МВФ, Світового банку, міжнародної компанії Oliver Wyman, USAID було розроблено нове «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 від 30.06.2016 р. [5], яке було введено дію з 01.01.2017 р. У цьому Положенні для розрахунку розміру кредитного ризику використовується формула, яка була запропонована Базельським комітетом з банківського нагляду, де є три нові компоненти:

- імовірність дефолту боржника (PD – probability of default);
- рівень втрат у разі дефолту (LGD – loss given default);
- експозиція під ризиком на дату оцінки (борг за активом) (EAD – exposure at default).

Діапазони значень коефіцієнта імовірності дефолту боржника (наведено в Додатку 9 до Положення № 351) залежать від класу боржника (п'ять класів для фізичних осіб, банків і бюджетних установ, 10 класів – для юридичних осіб), валюти кредиту і виду заставного майна. Діапазони значень коефіцієнта втрат у разі дефолту залежать від виду заставного майна, валюти кредиту і рівня покриття боргу заставою.

На нашу думку, коли банк здійснює оцінку кредитного ризику за наданими фінансовими зобов'язаннями, які обліковуються за позабалансовими рахунками, необхідним є врахування відсотку позабалансових зобов'язань у сумі поточних зобов'язань позичальника. Крім того, у цьому Положенні наводяться додаткові, досить жорсткі фактори для визначення класу позичальника-юридичної особи. Модель розрахунку інтегрального показника боржника-юридичної особи обирається залежно від виду його економічної діяльності.

Ґрунтується ця методика на застосуванні стандартизованого підходу (Standardized Approach), що використовує рейтинги зовнішніх стосовно банку агентств. Водночас необхідно відзначити, що в Україні не набула поширення система зовнішніх рейтин-

гів, що ускладнює її використання, а встановлені поточні зовнішні рейтинги не враховують постійні зміни зовнішнього середовища. Причому розміри резервів, отримані за цією методикою, зазвичай значно перевищують відповідні показники, розраховані за внутрішнім рейтингом. Це як раз і підтверджують дані табл. 2 за два останніх роки.

До прийняття Положення № 351 оцінювання кредитоспроможності переважно ґрунтувалося на поточному стані обслуговування боргу, що давало змогу банкам кредитувати підприємства з низьким рівнем фінансової стійкості, то після введення в дію цього Положення була обмежена можливість приховувати значні кредитні ризики. Оцінюють такі кредитні ризики на основі збитків, очікуваних упродовж наступних 12 місяців. Це обмежує можливості банків уникати визнання високого кредитного ризику.

Критичний аналіз останніх нормативно-правових документів НБУ, які регламентують процедуру визначення кредитоспроможності позичальника-юридичної особи, показав, що вони реалізують досить різні методологічні підходи, які є прогресивними рекомендаціями Базеля II, проте належні умови для їх використання в Україні поки що не створено, і взагалі, занадто високі вимоги до позичальників-юридичних осіб можуть призвести в кінці кінців до їх втрати.

На жаль, в Україні сьогодні немає дієвої системи покарань чи штрафних санкцій за «прикрасання» фінансової звітності, що значно спотворює результати оцінювання кредитоспроможності юридичної особи, що в кінцевому підсумку призводить до зростання проблемних кредитів, а відтак знижуватиме зацікавленість банків у кредитуванні підприємств реального сектору економіки.

Крім того, сьогодні в Україні відсутній юридичний механізм встановлення реальної вартості та захисту заставного майна. Така ситуація значно спотворює результати оцінювання кредитоспроможності і застави, а також знижує можливості підприємств передавати наявне майно у заставу при отриманні кредиту. Таким чином, потрібно наголосити, що нам якомога швидше необхідно прийняти закони, які б стимулювали кредитування і захищали права кредиторів.

Ще одним суттєвим недоліком запровадження цього Положення є його несвоєчасність, оскільки під час його використання суттєво збільшуються витрати банків на резервування, а це потребує додаткової капіталізації, яку й так невеликим банкам складно реалізувати через девальвацію гривні. Це, з одного боку, сприятиме очищенню банківської системи, а з іншого, суттєво гальмує процес відновлення кредитування і виходу банківської системи України з перманентної кризи. Також у цьому Положенні суттєво зменшено перелік застав, які банк може враховувати при розрахунку кредитного ризику [5].

Зважаючи на наявність значного обсягу проблемних кредитів (майже 55%) та відсутність відповідного законодавства, яке б захищало кредиторів та допомагало повертати проблемні активи, недоцільною нині є формалізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників. Тому, враховуючи всі перераховані фактори, ми вважаємо, що потрібно впроваджувати більш індивідуальні методи резервування.

Висновки з проведеного дослідження.

Проведений аналіз якості кредитного портфеля вітчизняних банків дав змогу виявити досить низьку його якість. Про це свідчить висока частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі, а також, як наслідок цього, високий рівень відрахувань банків до резервів за активними операціями. Всі ці фактори призводять до того, що переобтяжені такими кредитами комерційні банки не можуть належним чином виконувати функцію фінансового посередництва, забезпечуючи грошовими ресурсами реальний сектор економіки. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що значний рівень непрацюючих кредитів є головним системним ризиком для фінансового сектору. Такі токсичні активи уже ніколи не буде відновлено, тому їх доцільно повністю зарезервувати та списати. Очевидно, для цього необхідно змінювати законодавство в напрямі посилення захисту прав кредиторів.

Незважаючи на прогресивність останніх нормативно-правових актів НБУ щодо забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника, належні умови для їх запровадження в Україні поки що не створено. Ми вважаємо, що рекомендації Базеля є більш дієвими для великих системних банків, які мають можливість запровадження системи зовнішнього рейтингування.

Перспективами подальших досліджень в цьому напрямі буде оптимізація складу фінансових показників, які забезпечують оцінку кредитоспроможності позичальника.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кількість банків в Україні. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2019/> (дата звернення: 22.05.2019).
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. URL : <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297> (дата звернення: 18.05.2019).
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9) «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_016 (дата звернення: 20.05.2019).
4. Показники банківської системи. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publisharticle?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 20.05.2019).

5. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : постанова Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran18#n18> (дата звернення: 20.05.2019).

6. Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : постанова Правління НБУ від 06.07.2000 р. № 279. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00> (втрата чинності від 25.01.2012) (дата звернення: 20.05.2019).

7. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: постанова Правління НБУ від 25.01.2012 р. № 23. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12> (втрата чинності від 03.01.2017) (дата звернення: 20.05.2019).

8. Терещенко О.О. Оцінка кредитних ризиків: відповідність новацій НБУ міжнародній практиці. Вісник Національного банку України. 2012. № 9. С. 4-8.

9. Управління ризиками банків : монографія у 2 т. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін. Суми: ДВНЗ «УФБС НБУ». 2012. 283 с.

REFERENCES:

1. Stavky, indeksy, taryfy (2019), *Kilkist bankiv v Ukraini* [Number of banks in Ukraine], available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2019/> (accessed 22 May 2019). [in Ukrainian].

2. Natsionalnyi bank Ukrainy (2018), *Kompleksna prohrama rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2020 roku* [Integrated program of development of the financial sector of Ukraine till 2020], available at: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297> (accessed 18 May 2019). [in Ukrainian].

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 9 (MSFZ 9) «Finansovi instrumenty: vyznannia ta otsinka» : Mizhnarodnyi dokument vid 01.01.2012* [International Financial Reporting Standard 9 (IFRS 9), "Financial Instruments: Recognition and Measurement": International Standard of 01.01.2012], available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_016 (accessed 20 May 2019). [in Ukrainian].

4. Natsionalnyi bank Ukrainy (2019), *Pokaznyky bankivskoi systemy* [Indicators of the banking system], available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (accessed 20 May 2019). [in Ukrainian].

5. Natsionalnyi bank Ukrainy (2016), *Polozhennia pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiiamy: postanova Pravlinnia NBU vid 30.06.2016. № 351*. [Regulation on the determination by banks of Ukraine of the amount of credit risk in active banking operations: Resolution of the NBU Board dated June 30, 2016, No. 351], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran18#n18> (accessed 20 May 2019). [in Ukrainian].

6. Natsionalnyi bank Ukrainy (2000), *Pro poriadok formuvannia ta vykorystannia rezervu dlia vidshkoduvannia mozhyvykh vtrat za kredytnymy operatsiiamy bankiv: postanova Pravlinnia NBU vid 06.07.2000. № 279* [On the procedure for the formation and use of the provision for reimbursement of possible losses on credit operations of banks: the resolution of the Board of the NBU dated 06.07.2000, No. 279], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00> (vtrata chynnosti vid 25.01.2012) (accessed 20 May 2019). [in Ukrainian].

7. Natsionalnyi bank Ukrainy (2012), *Pro poriadok formuvannia ta vykorystannia bankamy Ukrainy rezerviv dlia vidshkoduvannia mozhyvykh vtrat za aktyvnymy bankivskymy operatsiiamy: postanova Pravlinnia NBU vid 25.01.2012. № 23* [On the procedure for the formation and use by banks of Ukraine of reserves for reimbursement of possible losses in active banking operations: Resolution of the NBU Board dated 25.01.2012, No. 23], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12> (vtrata chynnosti vid 03.01.2017) (accessed 20 May 2019). [in Ukrainian].

8. Tereshhenko, O. (2012), *Otsinka kredytnykh ryzykiv: vidpovidnist novatsii NBU mizhnarodnii praktytsi* [Assessment of credit risks: compliance of NBU innovations with international practice]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, No. 9, pp. 4-8. [in Ukrainian].

9. Yepifanov, A., Vasylieva, T., Kozmenko, S. (2012), *Upravlinnia ryzykamy bankiv : monohrafiia u 2 t. T. 1: Upravlinnia ryzykamy bazovykh bankivskykh operatsii* [Risk Management of Banks: Monograph in 2 T. T. 1: Risk Management of Basic Banking Transactions]. Sumy: DVNZ «UFBS NBU». 2012. 283 p. [in Ukrainian].

Shtefan Lyudmila

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance, Banking and Insurance
Vinnitsa Educational and Scientific Institute of Economics
Ternopil National Economic University

THE MODERN STATUS OF NORMATIVELY-LEGAL SUPPLY OF ASSESSMENT OF CREDITORS OF THE LOAN

The purpose of the article. The purpose of the article is to study the current state of normative legal support for assessing the borrower's creditworthiness and to develop directions for their improvement at the domestic level.

Banking credit risk depends directly on the qualitative assessment of the borrower's creditworthiness. The urgency of this article is that the qualitative assessment of the borrower's credit will depend on both the efficiency of the bank's lending activity and its profit and, in general, the stable operation of the entire banking system.

Methodology. The methodological basis of the study is a dialectical method of cognition. The research is based on scientific works of domestic and foreign scientists, legislative and regulatory acts on regulation of credit relations. In addition, general scientific and special research methods were used in the article: systemic, method of comparison, analysis and synthesis – to determine the causes of imperfection of the functioning of the national level of normative and legal support for assessing the borrower's creditworthiness.

Results. Credit risk of a banking institution as one of the types of bank risks is the main focus of attention of financial and credit institutions. The credit policy of banks must necessarily take these risks into account, prevent them from occurring and manage them in a qualified manner, that is, minimize the possible negative consequences of lending.

A critical analysis of the latest regulatory documents of the National Bank of Ukraine that regulate the determination of the creditworthiness of a borrower, a legal entity, indicates that they implement quite different approaches and principles but are generally consistent with best international practice, that is, with the Basel recommendations for assessing creditworthiness and credit risks. However, for our banking system, such too high requirements for borrowers – legal entities in general can lead to their loss.

The systematization of the main advantages and disadvantages of modern methods of determining the level of creditworthiness of a borrower – a legal entity shows that the problem is mainly based on specific shortcomings of the domestic regulatory framework, which is not too adapted to our realities. Based on the analysis of the implementation of the Basel Recommendations on the assessment of creditworthiness and credit risks to domestic banking practices, the conclusion was made that the economic conditions for their full realization in Ukraine have not developed. This concerns relatively frequent changes introduced into the legislative acts on banking activities, the contradiction of certain norms of legislation, the orientation of regulations on the requirements of the National Bank of Ukraine, without taking into account the specifics of the domestic banking system.

Practical implications. Implementation of the system of credit rating of a borrower – a legal entity based on external ratings – proposed by the National Bank of Ukraine is possible at the present stage only for large system-building banks. It is substantiated that the current system of normative legal acts of the National Bank of Ukraine concerning the assessment of the credit risks of a borrower – a legal entity leads to a significant increase in banks' expenses on reserves and additional capitalization. The reasons for the imperfection of functioning of the national level of normative-legal support are singled out.

Value/originality. The basic requirements for improving the normative and legal maintenance of an assessment of the borrower's creditworthiness have been formed. This is the harmonization of legislation regulating banking activities and credit processes, with other acts of related branches of law; taking into account domestic traditions of banking for the implementation of international standards in domestic legislation and the formation of separate legislation that would protect the interests of creditors.